

Uredništvo:
Maribor, Koroška c. 5

Brezplačna priloga „Slov. Gospodarja“

Upravništvo:
Maribor, Koroška c. 5

Dr. J. J.:

Pošast brezposelnosti.

Kakor kuga v srednjem veku se v današnji dobi širi brezposelnost po vsem svetu. Navajajo se ogromne številke, ki označujejo ljudi, ki nimajo zaposlitve in kruha. Po Evropi in Ameriki jih je 22.000.000. Najhujše so prizadete industrijske države: Nemčija, Anglija in celo Amerika. Odstotek brezposelnosti pade tem bolj, čim bolj je kaka dežela agrarna. V naši Jugoslaviji, ki je izrazita poljedelska država, navaja osrednja borza dela 200.000 delavcev kot brezposelnih. V naši mali Sloveniji jih je okrog 15.000.

Odhod izvira brezposelnost? Brezposelnost je bolezenski pojav v sedanji družbi. Družabni organizem krvavi iz treh glavnih krvavih ran, ki povzročajo brezposelnost.

Prva rana je sprememba svetovnega gospodarstva. Svetovno gospodarstvo se je po svetovni vojski temeljno spremenilo. Industrijska Evropa (Nemčija, Francija, Anglija, Belgija, Holandija) je pred svetovno vojsko izvažala ogromne svoje fabriške izdelke v Azijo, Afriko, Japonsko. Po svetovni vojski pa je Evropa vse te trge izgubila. Japonska, Kitajska in druge azijske pokrajine si ustvarjajo lastno industrijo (obrt), ne potrebujejo več evropskih industrijskih izdelkov. Evropska industrija, posebno nemška, je zabredla v hudo gospodarsko krizo, ki ni slučajna (konjunkturna), ampak trajna (strukturna) kriza. Nima več odjemalcev za svoje izdelke. Ker ne more prodajati svojih izdelkov, tudi kupovati več ne more poljedelskih pridelkov od svojih sosednjih držav. Tako so zabredle poleg industrijskih držav tudi poljedelske države v krizo, med njimi tudi Jugoslavija. Nemčija, ki bi lahko bila glavna odjemalka naših izdelkov, jih ne more kupovati, ker ne more vnovčiti sama svojih industrijskih izdelkov.

Druga rana na gospodarskem telesu Evrope je, da države druga drugi meje zapirajo, t. j. vodijo takozvano avtarčno politiko. Gospodarstvo najbolj prospava, če morejo gospodarske dobrine prosto krožiti v svetovnem prometu. Visoke carine med državami pa kakor nepredorni kitajski zidovi preprečijo svobodno kroženje gospodarskih dobrin. Jugoslavija n. pr. skoro nima nikamor več izvažati svojega vina, žita in sadja. Ogromne carine nam skoro vsak izvoz preko meje zabranjujejo. Zato obubožavamo, industrijsko blago kupujemo v inozemstvu, prodajamo pa malo ali nič. Smo kakor gospodar, ki mnogo kupuje, proda pa nič.

Tretja rana, ki skeli gospodarstvo in povzroča brezposelnost, pa so neurejene socialne razmere. Nimamo zakonodaje, ki bi dovolj ščitila reveže, posebno tiste, ki so ob kruh, to je: brezposelne. Imamo sicer zavarovanje za bolezen in za nezgode, nimamo pa še nobenega zavarovanja za starost, še manj pa zavarovanja za brezposelnost. Tudi gospodarske dobrine same niso med posedujočimi pravilno razdeljene. Na eni strani se šopiri pri redkih posameznikih ogromno bogastvo, milijoni revežev pa tonejo v uboštvo. Brezposelnost raste . . .

Vprašanje se poraja, kako te tri glavne rane, ki povzročajo brezposelnost in uboštvo, izlečiti.

Prva rana, ki izhaja iz strukturne spremembe evropskega gospodarstva, sploh ni popolnoma ozdravljiva. Evropa ne bo več dobila nazaj azijskih izvoznih tržišč, ker si je Azija ustvarila lastno industrijo. Evropa si mora v tem novem položaju sama pomagati in si urediti tako gospodarstvo, da bo uspešno.

Druga rana je lažje ozdravljiva. Saj smo Evropejci sami krivi, če si po državah postavljamo umetne ovire in tako preprečujemo izmenjavo dobrin. Evropa in evropske države se morajo smatrati ne samo za duševno, ampak tudi gospodarsko enoto. S trgovinskimi pogodbami moramo odstraniti sedanje previsoke carine in zopet izmenjavati na pameten način medsebojno gospodarske dobrine. Saj je jasno, da so gospodarske dobrine različno razdeljene. Nekatere dežele imajo bolj rudnine in industrijske proizvode, druge pa poljedelske. Pamet človekova pravi, da si jih moramo med seboj izmenjavati. Danes pa industrijske države odklanjajo uvoz poljedelskih izdelkov iz agrarnih držav, agrarne države pa se seveda zapirajo pred industrijskimi. Posledica je popolno obubožanje obeh. Smo kakor dva posestnika, katerih eden je hribovc, drugi pa poljanc. Hribovc noče nabavljati žita pri poljancu, rajši ga sam seje na nerodovitnem hribovju, poljanc pa seveda potem tudi noče kupovati lesa od hribovca, ga rajši sam umetno goji v neprimerni nižinski legi, ali pa sploh njegovo uporabo omeji na najmanjšo količino. Tako sedaj oba trpita. Naravno bi bilo, da se medsebojno izpopolnujeta in bi bila rešena vseh nadlog.

V istem položaju so sedanje države Evrope. Ko bi znali ublažiti medsebojne nacionalne in razredno-borbena nasprotstva, bi v občestvu naravne skupnosti vsi narodi Evrope dobro prospevali. V razdvojenosti pa sedaj vsi trpimo. Torej skupne trgovinske pogodbe in medsebojna enakopravnost. Če se hočemo rešiti brezposelnosti, moramo doseči v meddržavnih pogodbah, da bomo lahko izvažali naše izdelke v industrijske države. Le toliko hočemo od drugih držav kupovati industrijskih izdelkov, kolikor bodo od nas kupili poljedelskih. Torej terjamo absolutno enakost v vnanji trgovini. Potem ne bomo več podobni falitnemu gospodarju, ki več kupuje nego proda.

Tretjo rano na našem gospodarskem telesu pa moramo lečiti v okviru lastne države. Urediti moramo kar najboljše naše razmere, da bo tem manj brezposelnih.

Dolžnost naša je, da od tistih držav, ki nam zapirajo meje, nič ne kupujemo. Kot skrajno sredstvo si moramo za silo ustvariti lastno industrijo, da bo nam izdelovala izdelke, ki bi jih sicer kupovali od drugih. Preprečiti moramo na vsak način pasivnost naše trgovske bilance.

V okviru države se morajo dobrine med stanovi pravilno razdeliti v kmečkem in industrijskem stanu. V kmečkem stanu moramo veleposestva razdeliti med kmete in stremeti za tem, da bomo imeli po možnosti srednja kmečka posestva. Torej varovali se moramo razkosavanja in

»mesarjenja« kmečkih posestev. Saj mala kmečka posestva porajajo kmečki proletarijat in brezposelnost.

V industriji moramo delavcu pripomoči do pravice in energično preprečiti izrabljanje kapitalistov. Proti nasilnemu boljševizmu, ki je napravil vse ruske državljane za sužnje državnih fabrik in državnih kmečkih graščin, moramo poudariti svetost zasebne lastnine tudi glede proizvajalnih dobrin. Ne države, ampak zasebniki morajo biti lastniki. A lastnina mora biti socialna! Vsem moramo na neki način do nje pripomoči, predvsem stotisočem delavstva po fabrikah. Kakor so nekdanj graščinsko zemljo dobili kmetje, tako morajo tudi delavci priti do solastništva fabrik, ki v njih delajo. Seveda pa bodo za nje tudi soodgovorni! Torej ne sme biti država lastnik, kakor v Rusiji, ampak le tisti delavci, ki pri fabriki delajo. S tem bo samoposebi nehala mnogo ubožstva in brezposelnosti.

Tudi socialna zakonodaja se mora še izpopolniti. Bolniško in nezgodno zavarovanje je še premalo! Priti mora še zavarovanje za starost in brezposelnost. Potem bo vsak v tisti dobi, ko ne bi imel dela, dobival vsaj malo podporo. Brezposelnost ne bo več taka šiba, ker bo družba za človeka skrbela.

Kajpa so to ogromne naloge, ki čakajo rešitve. A rešili jih bomo, če bomo delali po načrtu in v pravem duhu. Pravega duha pa bo nam navdihnilo krščanstvo, ki od Kristusovega časa naprej tudi sredi največjih stisk in krivic Bogu odtujene družbe vedno vnovič uči: »Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!«

V spomin fantu-rojaku Andreju Kapferju.

Sv. Anton v Slov. gor.

Andrej . . .!

Z Bogom! To je bil Tvoj zadnji klic, ko si nas lansko leto zapuščal kot vojak. — V maju svojega življenja si odšel . . . Ni Ti bilo dano, da bi odslužil svoj rok, ker neizprosna jetika Te je priklenila na bolniško postelj. Vrnil si se v naročje svoje dobre mamice, ki je videla v Tebi željo po zdravju. Toda bolezen Ti je več mesecev pila življenje, dokler Te ni iz mukepolnega trpljenja položila na mrtvaški oder na dan, ko so Tvoji tovariši proslavljali, dne 25. septembra, spomin 70letnice smrti velikega mladino-ljuba škofa Slomškega. Takrat je odjeknila pesem grobov preko vinorodnih gričev in zahtevala 22letno žrtev. Milo, otožno so zapeli zvonovi in naznanjali, da je Tvoja duša pohitela v naročje Njega, katerega si ljubil vse dni svojega mladega življenja . . .

In danes Ti pišemo posmrtnico, ne Tvojemu telesu — temveč Tvojemu duhu, značaju, veri in vsemu, kar Ti je bilo več kakor minljivost sveta.

Dragi Andrej! Življenje Ti ni sipalo rož na pot, temveč trnje, bodeče in raneče. A v kljub temu si v dolgoletni boleznih potrpečljivo vse prenašal . . .

Da so znali fantje ceniti Tvoje življenje, smo videli tedaj, ko so Ti zadnjikrat izkazali svojo naklonjenost in Te spremili na Tvoji poslednji poti. Izročili so Te materi zemlji, v grob s cvetjem posut . . . In zadnji akordi mile, v srce segajoče žalostinke, so odmirali v vrhovih cipres, še enkrat smo se poslovili od Tebe, Andrej — in mehka odeja antonjevske zemljice se je zgrnila nad Teboj!

Snivaj sladko, zlata duša!

Fant Svojmirov.

Petančič Davorin:

Oder in igra.

(Dalje.)

5. Režiser in igralci.

Sploh v tem največ greši režiser, da nima sposobnosti ali moči, da bi zasejal v duše igralcev glavne ideje dela, ki ga hoče na odru dati, da bi te vse igralce združevalo. Razbitost, radi te nejasnost in neumevanje so posledice. — Če igralci dela ne razumejo, kako ga hočejo gledalci? Zato je zahteva po tem, da naj bi vsak igralec preštudiral celotno delo, upravičena tudi iz tega razloga. Vendar še ni s tem, da ga preberejo ali preštudirajo, rečeno, da ga bodo

tudi razumeli, ali vsaj prav razumeli. Režiser pa ga mora prav razumeti ter ga prav in jasno tolmačiti igralcem, da bodo potem mogli oni isto storiti napram gledalcem. Jasnost in ubranost sta glavna znaka dobrega režiserja.

Kakšno naj bo razmerje med režiserjem in igralcem? — Nikakor tako kakor je med učiteljem in učencem. Režiser naj ne nastopa pred igralci v učiteljski vsevednosti. Stopi naj med nje kot enak med enakimi. On in igralci so iskalci misli in ustvarjalci. Ne bo jim zato povedal pri prvi vaji vsega, temveč od vaje do vaje bo prodiral dalje in globlje, kakor da bi iskal z njimi. Igralcem se bo zdelo, da se nič posebej ni pripravil na to, kar jim bo povedal in kako se bo pri tem vedel, kakor da bi oni sami dajali povod njegovim mislim. Režiser in igralci morajo rasti v močno medsebojno prijateljstvo in zaupanje; iz tega bode zrasla tudi močna igra. Vendar pa to metodično postopanje ne sme narediti režiserja igralcem nenadomestljivega. Kakor je prišel polagoma do tega, da je postal duša vse igre in vseh igralcev, da je bil kot nekaka korenika, iz katerega so črpali misli in nagibe zaoživljanje in ustvarjanje, ravno tako se mora znati ob pravem času umakniti. Ne sme čakati do zadnje vaje, da se povsem izčrpa, temveč že prej mora začeti umik. Njegov duh naj bo med njimi kot vez in v njih, da jih sili k skupnemu cilju, a njegova osebnost mora biti brez pomena. Zadnje dve, tri vaje naj zapusti oder. Če misli, da se mora kaj popraviti, naj to stori po vsakem dejanju. Zgoditi se more sicer, če se igralci preveč zanašajo na režiserjevo prisotnost, da se pri nastopu zmedejo. Isti učinek ima tudi navada, da režiser tudi igra in še v glavni vlogi. Navadno so v tem slučaju vsi nastopi slabo igrani. Seveda sme režiser igrati, če le more, zavzame pa naj manjšo vlogo.

Kdaj je igra plod režiserjeve dresure? Vedno, kadar se postavi ta do igralcev na neko višje stališče in ne skuša, da bi pripravil v njih notranje razpoloženje za ustvarjanje zunanjih izrazov, temveč mu le pokaže gesto itd., da jo igralec povzame mehanično, ne da bi vedel zakaj. Kakšno je življenje takega igralca, si lahko mislimo. Dobil je vlogo, se je naučil na pamet, gibe, kretnje itd. mu je »režiser« pokazal. Ali veste, da igrajo na večini odrov na deželi tako? Igralec je storil vse; krivda leži na režiserju. Potem pa še to: režiser se mora obračati vedno do vseh igralcev, ne sme omalovaževati krajših vlog. — Nekje so igrali letos »Miklovo Zalo«, novo izdajo, težko, z mnogimi osebami. Igralci v glavnih vlogah so igrali dobro, nekateri odlično, oni v krajših vlogah pa vsi slabo. Celoten vtis ni bil dober, včasih celo porazen. — Za prihodnjic pa kot primer: kratek osnutek za režiserja Jalnove drame »Bratje«.

(Dalje sledi.)

Lojzka Horvatičeva:

Spominu mrtvih.

Vsi Sveti — vernih duš dan . . .

Po navadi so ti dnevi vlažni in mokri; nema tuga se polasča človeških src ob umiranju narave . . . Nehote Te spominja na večer . . . In takrat obhajamo spomin mrtvih . . .

Malo jih je, ki ne bi na ta dan imeli komu prižgati drobne lučke na grobu . . . Vsakemu izmed nas je ugrabila zemlja drago in ljubeče bitje in z njim zagrebla v svoj črni in tihi mir kos naše duše, kos našega srca . . .

Ko je v teh dragih bitjih še živel življenje, ko se je njihova beseda vezala z našo besedo — jih mnogokrat nismo razumeli, niti spoznali . . . Ob mrtvaškem odru pa so ta draga bitja spregovorila silno in močno, govorila so počasi in globoko, da se je vsaka od nas poslavljajoča beseda zarila globoko v srce . . . Šele ob mrtvaškem odru smo se z njimi resnično srečali, smo se zavedli, da smo z njimi zgubili mnogo, mogoče celo nekaj, česar nam v življenju ne more več nikdo nadomestiti . . . In ko jih je črna zemlja objela s svojim mrzlim objemom in so naše oči zrle pred seboj še samo visok kup zemlje in nekaj rož, smo čutili, da so naše solze le nema prošnja, brez moči, priklicati drago bitje nazaj v življenje . . .

Marsikom se ob takih trenutkih oglašča vest z bridkimi očitki, da je prepozno, zamujeno, da bi vsaj ob slovesu zašepetal poslavljajočemu dragemu bitju hvaležni

in toplo besedo, s katero bi opravičil svojo nehvaležnost in mlačnost . . .

Mogoče je bil nekdo vse svoje življenje posvetil Tebi, Tvoji sreči žrtvoval dneve in noči, svojo udobnost, skrajno odmerjene ure za svoj lastni počitek, samo da si imel Ti dobro in lepo . . . In nikoli v življenju nisi privoščil temu bitju iskrene besede, nikoli mu niso bil hvaležen, nikoli mu nisi priznal, koliko si prejel od njega . . .

Šele takrat, ko je prepozno, ko je nehalo bití zlato srce Tvoje matere, ko ne ve več, da bi se lahko nasmehljala nad otrokom, ki je, četudi pozno, spoznal svojo mater-mučenico, katera mu je posvetila vse svoje življenje . . ., takrat bi klečal pred njo, ji poljubljal roke in ji brisal solze, ki jih je prelila v nočeh bolesti za Tebe . . .

Takrat, ko je onemela očetova beseda in se je v borbi za obstanek svojih otrok sklonil ves sključen in bičan od teže življenja ter je sklenil roke k večni molitvi . . ., tedaj šele bi mu poljubil junaško čelo, prisluhnil njegovi besedi in se mu nasmehljala — mogoče prvič . . .

Takrat, ko je sestrično drobno telo utonilo v naročju belih rož, v vonju zelenih cipres in rožmarina, bi se sklonil nad mrtve sinje oči in jih poljubljal . . . Želel bi, da bi zopet oživela njena srebrna pesem in zvonki smeh . . .

Takrat, ko poslednjikrat strmiš v dragi obraz, ki si ga srečal v življenju in se Ti je približal z zaupanjem in vero in je bil v sreči in usodi s Teboj eno, ki Ti je dal vso svojo prijateljsko srce in se zdi, da Te še njegova mrtva usta tolažijo: »Naj Te ne boli, da grem . . ., da ostajaš sam, da Te ne bo nikdo tako razumel, tako ljubil, kakor jaz . . .«, tedaj bi se človek sklonil nad to zvesto prijateljevo srce, ki se je bala celo umreti, da ne bi koga užalilo — in bi mu tako slonel vse do onega velikega dne, ki nas bo zopet združil srečne . . .

Tako čutimo ob preranem slovesu naših dragih!

Mogoče je že dolgo od tega, kar si pobral grudo vlažne zemlje, jo poljubil in vrgel v poslednji dom pokojnega, da je votlo zagrmelo in Ti je srce stisnila bolečina . . .

Mogoče pa so še reže na gomili sveže od Tvojih solza! Vsi Sveti — vernih duš dan . . .

Lepo je tedaj v svetiščih večnega miru! Grobovi so odeti v cvetje kakor majski vrtovi in drobne lučke drhte v gosto meglo. Nič sledu o jeseni, umiranju in smrti — večni maj . . . Človek, ki živi v tugi in bolesti, bi zavidal mrtve za njih mir in blaženi pokoj . . . Sam bi hotel leči med drobne lučke in krvave krizanteme, da bi se za hip odpočil . . . A pot je še dolga, neizpit je kelih, ki nam je določen, predno ležemo k počitku . . .

Oh, ko bi človek mogel biti dober, svoje življenje, svoje misli, besede in dejanja uravnati po svoji vesti, ki neprenehoma svari, opominja . . ., da bi bila tudi nam večerna ura — ura odrešenja, ki bo obrisala solze raz naših oči in tavajoče duše izročila v naročje večnega Miru . . .

Vsi Sveti — vernih duš dan, dan spomina onih, ki počivajo v Gospodu . . .

Nazaj v planinski raj . . .

(Povest o boli slovenskega človeka.)

(Dalje.)

XI.

Istega popoldne se vsi trije, Martin, Miha in Lenčka, podajo zopet na delo v tvornico. Točno ob udarcu ure prestopijo vhod v tvorniško dvorišče. Na vse načine si iščejo ves popoldne kakšni posel, ki ga vztrajno vršijo, dokler ga ne končajo. Tóda to njihovo delo gre bolj počasi od rok in si ga med seboj lepo razdelijo, tako da niso prehitro gotovi, ker bi potem zopet stali pred vprašanjem: česa bi se sedaj lotili. In ko pride ura odhoda, so vendarle veseli, da jim ni treba iskati dela po tvorniškem dvorišču. Jutri bo že kako.

»Ali ste videli?« pravi Martin, ko zapuščajo tvornico; »nikdo nam ni mogel braniti, da bi svoje delo v redu in lepo vršili.«

Orožniki so še vedno stali zunaj pred vhodom — od delavcev pa ni bilo nikogar videti; vsi so se bili razpršili po gostilnah in svojih domovih ter čakali nadaljnjih Lojzetovih navodil za nadaljevanje stavke.

»Z Martinom greva malo na izprehod, Lenčka; lahko se priključiš, ako želiš«, meni Miha napram Lenčki.

Lenčka je takoj pripravljena, iti z njima. Veselo in čvrsto stopa; visoko nosi glavo in njena samozavest je že na zunaj tako v oči padajoča, da bi le malokdo mogel po njenem nastopu soditi, da je čisto navadna tovarniška delavka. Toda njena družba ni bogve kako zabavna. Martin sploh ne zine besede ves čas; Miha pa spregovori od časa do časa kakšno besedo z Lenčko, toliko, da je bilo pač nekaj govornjeno. Toda Lenčka čuti in opazi, kako upira Miha svoje poglede vanjo, kako spremlja njene gibe in kretanje in kako odmakne hitro pogled, čim ga pri pogledu zasaači. Naprej gredo ven proti Radvanju, kjer lahko zaživijo v lepotah zemlje, njiv in travnikov. Nasproti jima pride voz, naložen s senom; dve kravi sta vpreženi in peljeta voz počasi naprej, ob strani pa koraka mirno in prostodušno kmet. Ker nima ravno prevelike sile in je to ravno

zadnji voz sena, se ustavi, ko sreča Martina, Miho in Lenčko. Lenčka si takoj ogleduje kravi in ugiba, koliko mleka dajeta na dan. S takšnim uživetjem dela to, da je Martinu in Mihi, katerima uhajajo spomini gori k Sv. Martinu, zares težko pri srcu. Oj, dom rodni in domači . . . Lenčka delavka? Kakšna izborna žanjica bi bila, pa je po naključju morala mesto srpa vzeti tvorniško metlo v roke.

»Škoda, da ti ni naklonjeno, da bi opravljala kmetske dela«, prekine Miha molk.

»Kakor je, pač je. Kaj hočemo. No, da; tako se tudi prebijem skozi življenje. Če ni srpa, naj bo pa metla.«

In da dokaže, kako resno pojmuje to svojo pot in borbo skozi življenje, je naslednje jutro točno zopet pri tvorniškem vhodu, njej ob strani Martin in Miha. Zopet so pred tvorniškimi vhodom zbrani delavci; njim na čelu gospod Lojze kakor kakšen vojskovodja. Lenčka ne občuti danes nobenega strahu, kakor ga je še včeraj. Mirno, pogumno stopa za obema in se niti najmanj ne meni za grozeče poglede ter ostre opazke, ki prihajajo od leve in desne. Lojze je danes čisto tih in ne nagovori trojice; pač pa je v trenutku, ko so bili na tem, da prestopijo vhod v tvornico, stopil iz množice tisti tujec, ki je včeraj govoril delavcem, ter jih z odločnim glasom nahlulil:

»V tovarno ne boste šli danes; delavstvo stavka.«

Martin se za to sploh ne zmeni; najprej pogleda z mirnim pogledom tujca, potem Lojzeta in čruga delavce v bližini; potem pa reče Mihi: »Pridi, Miha, na delo moramo!« in nato stopi na dvorišče.

To je bil za tujca jasen odgovor. Smrtna zona pa ga je spreletela, ko je opazil, da niso danes samo trije, ki nočejo stavkati, ampak da sta se trojici, ko je že bila na dvorišču, pridružila še dva druga stara delavca, ki sta v tvornici zaposlena, kar pomnita. Čim sta dovršila šolo, sta prišla v tovarno in si služila z marljivim delom svoj kruh. Včeraj sta stavkala, toda neprijetno jima je bilo ves dan in neki nemir je prevzel njuno srce. Nočeta več doživeti tako zopernega, dolgočasnega in praznega dneva. Močnejša nego Lojzetova beseda, ali pa beseda in zapoved tistega tujca jima je bil zakon navade.

Zopet se je pričelo tisto iskanje dela po dvorišču in tovarni. In čim so kaj dotuhtali, potem se s preudarno počasnostjo lotevajo dela v vednem strahu, kaj bodo po-

tem začeli, ko bo delo končano. In zadovoljni so, ko se podajo zvečer domov in trudnejši kakor vsak običajen delovni dan. Toda razlika je bila danes pač v tem, ker so se grožnje od strani zunaj stoječih delavcev nehale in ker se jim ni prav nič zgodilo, četudi jih je tisti tujec hotel ugnati z grožnjami in ostrimi besedami. Ko gredo narazen in se poslovijo, tedaj se Martinu samo ob sebi razumljivo zdi, ako pri slovesu s poudarkom doda: »Jutri zjutraj zopet v tovarno — ali kaj?« In vsi prikimajo ter se razidejo na svoje domove; ne pokliče jih Martin nazaj, kajti on ve, da ni nič prirodnejšega in doslednejšega, kakor da gre jutri zopet na delo kakor danes in včeraj.

(Dalje sledi.)

Jeza Maks:

Njiva.

Mate je nosil težak koš na hrbtu. Nosil je dolinsko zemljo, rdečkasto in mastno kot olje. Nosil je in mislil:

Ko bo zemlje dovolj, bo vsejal rumene pšenice in nasadil sočnega krompirja. — Res težak je koš in Mateja boli vsaka kost, toda on potrpi, ker že tehta težke korce pšalice in krompirja.

Sopihal je navkreber po vegasti in razdrapani poti do svoje njive. Izsul je zemljo, premeril z očmi njivo ter se ponosno ozrl preko skalnih vrhov. Smeh mu je zaigral na ustnicah. Z motiko je poravnal zemljo, potolkel grudje ter počasi krenil proti domu.

Na pragu začrnele bajte ga je čakala kopa otrok. Ko so ga uzrli, so mu stekli naproti. »Bo školaj jiviča?« so čivkali.

»Bo, srčki, bo!« je dejal in jih po vrsti pobožal. Pred bajto se je zvalil v senco. Dobro mu je del prijeten hlad. Najmanjšega si je posadil na koleno, vzel njegovo mehko ročico v svojo žuljavo in trdo dlan.

»Križ, kraž,
kralj Matjaž,
vrta luknjo — poč!«

Veselil se je otroškega smeha. Ni opazil, da se na so-parnem nebu kopičijo temni oblaki. Blisk je presekal nebo.

Mate se je zavedel. »Burja!« mu je spreletelo možgane. Sam se je ustrašil svoje misli. Ni mu bilo več za otroški brezskrben smeh, odtaval je v bajto. Zavedal se je, da lahko ta vihar uniči vso njegovo trudapolno delo. In zopet stara pesem: stradež!

Večerja mu ni dišala.

Blišk za bliskom je sekal ozračje. Vsak je ranil Mateja v srce. Kmalu je nastala strahotna, uničujoča burja. Težke kaplje so butale ob okna, da so se tresle stare oboknice. Plaho so se stiskali otroci materinega krila, najmaljši je vokal in ihtel v materine mnaročju.

Mate je snel s stene molek. Pokleknil je k ognjišču. — »Njegova volja naj se zgodi!« je molil. Ihtavo je molil in v grlu ga je tiščalo, da bi se razjokal. Zunaj pa je divjal ribar in ni nehal . . .

Ko je Mate uzrl svojo njivico raztrgano, bi skoraj bil smahnil. Zemlja je pa vrtačah lezla na vse strani. Razdrapano groblja je ostala od prejšnje njive. Mate je pokleknil na zemljo, sklonil glavo do tal in zaplakal kakor otrok . . .

Kolesarstvo v razmahu.

Delo fantovskih odsekov je vsestransko, tudi v športu. Poleg tekanja, skokov, metanja kroglice in rokometu se vedno bolj uveljavlja tudi kolesarstvo, zlasti v krajih, kjer je za to ugoden teren. Kaj je lepšega, kakor če se zbere četa fantov in odrzli na svojih konjičkih — kolesih —, lepo okrašenih — na izlet v sosednjo farno, ali pa celo kam drugam. Še večji užitek pa je kolesarska tekma med posameznimi člani ali odseki. — Mariborsko fantovsko okrožje je tudi kar se tiče razmaha kolesarstva napravilo korak naprej. V nedeljo dne 9. oktobra je organiziralo kolesarsko tekmo na progi Hoče — Št. Janž — Fram. Proga je bila dolga okrog 30 km. Tekme so se udeležili 4 odseki z 7 tekmovalci. Točno ob ¼ na 3 popoldne so odrzeli iz Hoč. Ako ravno je bila cesta ravna, vendar je bila vožnja naporna radi celotedenskega deževja, zlasti od Št. Janža naprej, kjer je cesta posuta z debelim gramozom. Trebalo je precejšnje pozornosti, da se tekmovalci ni znašel s kolesom po najkrajšem potu: v občestnem jarku. Vkljub temu so uspehi zelo dobri. Edino zadnji trije dirkači so imeli smolo — da so zašli za celih 5 km. V Framu pred gostilno Pečovnik, kjer je bil cilj, je čakala tekmovalce precejšnja množica ljudi. Prvi je pribrazil br. Kranjc Franc iz Framu. Vozil je 55 minut. 4 minute nato je bil na cilju br. Rebernak Anton iz Poljčan. Tretje mesto je dosegel br. Kranjc Ivan iz Št. Petra. Četrto mesto si je priboril br. Belna Karl iz Št. Jakoba. Sledijo br. Jemenšek iz Poljčane, Vezjak iz Poljčan in Gornik iz Št. Petra. Na družabnem sestanku, ki se je vršil v Pečovnikovi gostilni, je okrožni tajnik br. Geratič zmagovalcem razdelil lepa darila. Zmagovalec br. Franc Kranjc je dobil velik lavorjev venec in termo-steklenico, br. Rebernak je dobil zračni plašč, br. Kranjc Ivan Slomškovo sliko. Odsek v Poljčanah, ki je postavil največ dirkačev, je prejel od okrožja lepo diplomo. Prve okrožne kolesarske tekme so dale odsekom nove pobude. Soglasno je bil sprejet sklep, da se drugo leto izvedejo tekme v večjem stilu.

Za kolesarjenje se je posebno zavzel fantovski odsek v Poljčanah. Že prvi dan svojega obstoja, ob priliki Slomškove proslave dne 25. septembra je priredil kolesarsko dirko okrog Poljčan. Udeležilo se je 8 članov ob navzočnosti obilice radovednih ljudi. Prvenstvo si je prisvojil mladi, navdušeni športnik Rebernak Anton, takoj, tik za Rebernakom je privozil nič manj nadarjeni Vezjak Franjo, za njim pa Stoporko Franc. — Za zabavo so priredili še polževo dirko, pri kateri se je najbolje odrezal Vezjak, sledita mu Jemenšek in Čuk. — Ker je bilo vedno več zanimanja za kolesarske tekme, so se iste v nedeljo dne 2. oktobra ponovile. Tokrat so se plasirali tekmovalci po sledečem redu: Rebernak, Prelec, Vezjak. — Vsa čast vrlim poljčanskim fantom! — Gč.

Govorniška šola

(Dalje.)

Peta lastnost dobrega govorniškega glasu je **blagozvočje ali lepozvočje**. Naravno blagozvočje glasu je dar narave; toda možno je vendar, da ga do gotove meje z večjim banjem razvijemo. Tri okolnosti so, ki dajejo glasu vtis blagozvočja: prirodna lega in višina zvoka, polnozvočje in pa oblikovanje glasu.

Prirodna lega in višina. Med najnavadnejšimi napakami govornikovimi je brez dvoma sledeče: Kadar hoče glasneje govoriti, potem dvigne svoj glas; pri tem pa izgubi glas na prirodnosti lepozvočja in krene stran od naravne in prirodne zvočne lege. Zato je potrebna posebna pažnja, da se to ne zgodi in da ostane govornik, ko menjava jakost glasu, v isti legi in višini. Znana je navada znamenitega francoskega igralca Talme, ki je vedno pred kakšnim nastopom katerega od v bližini se nahajajočih vprašal, koliko ura je, da je lahko iz odgovora povzel naravno srednjo glasovno lego.

Polnozvočje. Izsiliti se polnozvočje ne da. Nekaterim je od prirode dano, drugim zopet ne. Čitaj na glas veliko in govori veliko, pa si ga boš pridobil. Pri tem moraš pa paziti, da pride glas iz polnih prsi. Pri vztrajni vaji mora biti uspeh gotov. Nasvete ti bo tudi lahko dal vsakdo, ki se vežba v petju, vsak dober pevec in zborovodja.

Oblikovanje. Spreminjanje glasu z ozirom na jakost, višino in globino poživlja govor, ga napravi poslušalcu zanimivejšega in pestrejšega. Razen tega govorijo za takšno spreminjanje glasu še drugi razlogi. Izkušnja pravi namreč, da stavi govornik na svoj glas veliko večje zahteve, ako govori vedno v isti glasovni višini in jakosti, kakor pa tisti govornik, ki glas glede višine in jakosti spreminja. To spreminjanje glasu je ravno oblikovanje glasu.

Tako sem ti na kratko povedal vse, kar se tiče obvladovanja glasu. Pri tem pa je najvažnejša stvar pravilno dihanje. Pravilno dihanje je umetnost; le težko se mu more privaditi starejši človek, ako ni bil že iz mladostnih let sem na to navajen. Bistvenega pomena pa je pravilno dihanje za govornika, kakor tudi za pevca. Ne samo, da je pravilno dihanje odločilnega pomena za izdržljivost v govoru in besedi, ampak je celo važno za zdrav razvoj pljuč in prsnega koša. Vse drugo, v kolikor gre za pravilno dihanje, sem ti že bil raztolmačil.

Sedaj pa prihajam, dragi, k obravnavanju in osvetljevanju tretjega znaka dobrega in večjega govornika: **obvladovanje telesa ter vsakega giba in kretanje.** Koliko izbornih govornikov in predavateljev je, ki se odlikujejo po izredni izvirnosti, zanimivosti in duhovitosti misli; ne izpolnjujejo pa enega med bistvenimi znaki dovršenega govornišтва: mrtvi so, čudno se držijo in postanejo nazadnje ravno radi tega celo dolgočasni in nimajo tistega uspeha, ki bi jim sicer šel in moral iti. Dovršen govornik si mora biti vedno na jasnem, kako bo s potezami na obrazu, giba in svojo nošnjo sploh dajal poudarka temu, kar govori. Najprej ti hočem podati nekaj nasvetov glede obnašanja sploh, kadar si pri govorniški mizi. Ravno v tem oziru se delajo velike napake. Najprimernejše in najpriporočljivejše je tisto obnašanje, ki bi ga označil z dvema besedama: mirna živahnost. Ni pravilno, ako stojiš tam zgoraj na odru pred poslušalci v kakšni vojaški strumnosti in ravno tako ni pravilno, ako se hočeš ponašati tako, kakor da hočeš dati čutiti, da prekašaš vse tiste verno poslušajoče, ki so pred teboj. To povzroči nerazpoloženje med poslušalci. Skromna in pristržna neprisiljena naravnost vplivata najboljše. Nikakor se ne spodobi, da se govornik drži kakor kakšen hloed; še manj pa, da se sprehaja po odru, medtem ko govori, ali pa da celo skače kakor obseden sedaj na eno stran mize, potem pa na drugo. Pomni tudi, da je osnovna zahteva pri obnašanju, kadar nastopaš kot govornik, da imaš pogled vedno uprt v občinstvo. Ako govoriš s svojim prijateljem, ali katerim drugim, ne boš gledal v nebo, ali pa skozi okno in tudi hrbta mu ne boš kazal. Gledal mu boš v obraz in oči. Isto velja tudi za govornika. Kako bi neki izgledalo, če bi ta ali oni govornik po strani pomežikaval po občinstvu, ali pa da bi mu za trenutek med govorom celo hrbet kazal. Včasih se dogajajo zares neoprostljive napake, ki jih govornik zagreši napram poslušalcem. Tudi ni pravilno, če se pri svojem prihodu na govorniški oder, ali pa po odhodu pregloboko prikloniš pred občinstvom. To diši preveč na domišljavost, ali kaj drugega. Takšne poklone delajo akrobatje po cirkusih, toda ne govornik, ki se mora pred svetostjo stvari, ki ji služi, kot oseba čisto umakniti. Govornik ni lutka, ampak služabnik stvari, o kateri propoveduje. Poklon govornikov boji čisto rahel in jedva zaznaten. Novodobni govorniki sploh opuščajo to navado priklona poslušalcem, kar ima nazadnje tudi svoje tehtne razloge.

Dalje sledi.

Vse dopise je pošiljati izključno na uredništvo »Našega doma« v Mariboru, Koroška cesta 5, ker za objave dopisov, ki se pošiljajo na kakšen privatni naslov, ne moremo jamčiti

Mi smo fantje

Tone: **Prijatelj, odpri oči!**

(Dalje.)

Prva Tvoja prošnja. Joško, je bila, da Ti razložim, pojasnim, zakaj nekateri gospodje Vas fante takorekoč silijo v društva.

Mislím, da sem ugodil tej Tvoji prošnji. Mogel bi Ti sicer še o marsičem govoriti, da bi stvar res popolnoma doumel, toda naj Ti zaenkrat zadostujejo te glavne poteze, o katerih mislim, da si vsaj v glavnem mogel spoznati resnico, da so razna katoliška društva Vam fantom res nujno potrebna.

Spoznal si, prijatelj moj, kot mi pričajo Tvoja pisma, da je izobrazba tako srčna kakor umska vsakomur potrebna. Vsakdo, ki hoče napredovati, dosegati kjerkoli uspehe, mora iti vedno z duhom časa naprej. Najbolj potrebna pa je, kot si lahko spoznal, vsakomur takozvana strokovna izobrazba; za podeželsko ljudstvo spada k strokovni izobrazbi predvsem vzgojna in gospodarska izobrazba. Ta je torej kmetskim fantom nujno potrebna in, ker nimajo kmetski ljudje nikjer ugodne prilike, da si te prepotrebne izomike pridobe, zato so se ustanavljala in se še ustanavljajo razna društva. Edini njih namen je, dvigniti ljudi moralno in umsko, osrečiti ljudi dušno in telesno. Za Vašo srečo torej gre, fantje! In Vi ne boste pomagali? V tem Vas moram, fantje moji, primerjati samo z možem, ki je trpel silno denarno pomanjkanje. Kakih 10 ur hoda od njega pa je živel bogataš, zelo dobrega, plemenitega srca. Ta plemeniti mož se je usmilil onega reveža, trpina, pa mu je poslal pošto, naj pride k njemu, češ, da ga hoče rešiti trpljenja, mu pomagati. A veste, fantje, kaj je naredil ta siromak? »Kaj bom hodil tako daleč, 10 ur; še te čevlje, kolikor se držijo še vkup, bom raznesel in, če bom res dobil pomoč, Bog ve! Rajši ostanem, kakor sem bil! Sem do zdaj živel, bom pa še naprej!« — Kaj, Joško moj, kaj misliš, je ta siromaček ravnal pametno ali nespametno? Presodi sam! (Pripomniti je treba še to, da je oni bogati mož temu revežu res hotel obilno pomagati.)

Kakor je bil ta trpin v zadregi, stiski radi denarja, tako ste v stiski Vi, fantje, radi izobrazbe. Vi fantje ste oni siromak, uspevajoča, agilna društva so pa oni veliki bogataš, ki Vam hoče pomagati! Mislím, da ne boste fantje ravnali tako kot oni revež! Dal Bog!

Sedaj pa Te zanima, dragi moj, še vprašanje, kako pridobiti čim več fantov za sodelovanje v društvu in kako treba v že obstoječem društvu postopati, da bo društvo res rodilo obilo bogatih sadov. Vesel sem teh Tvojih vprašanj, vesel, ker mi pričajo, da dosedanja moja pisma niso bila »bob v steno«, ker vidim, da si se res Ti sam začel resno zanimati in navduševati za ljudsko prosvetno delo. Na drugi strani so me pa Tvoja vprašanja spet precej prijala. Veš, Joško, ta vprašanja so namreč precej kočljiva stvar in res ni »špas« na nje odgovarjati. Ako bi ta vprašanja stavil različnim voditeljem društev, bi dobil pač silno različne odgovore. Vsak voditelj društva se poslužuje pač načina, o katerem ve, da se v njegovem kraju najbolj obnese. Voditelj društva mora namreč, ako hoče res uspešno delati, vedno in povsod upoštevati neštevilne okoliščine in razmere svojega kraja. Računati mora vedno s tem, da je treba postopati med izobraženimi ljudmi drugače kot med neizobraženimi; drugače med bogatimi kakor ubožnimi; drugače tam, kjer so fantje bliže društvenemu domu, kakor tam, kjer imajo fantje do društvenega doma, na sestanke dolgo in težko pot. Dalje je treba upoštevati tudi dejstvo, da se nekateri fantje za izobrazbo res sami zanimajo, so dobri, pošteni, drugi pa so spet taki, ki nimajo sploh nobenega smisla za prosveto, slabi, lahkomiselni, pokvarjeni, fantje, ki žive samo od danes do jutri. Vidiš tako je! Vsak človek, vsaka duša je pač nekako svet za se in vsakega človeka je treba prijeti od svoje strani. Za to ni mogoče voditeljem društev predpisovati nikakih

pravil, kako naj postopajo. Način, metode, kako treba pri društvu delovati, so torej dokaj različni, a vendar Ti bom skušal tudi jaz odgovoriti — danes na prvo vprašanje —, kako mislim o tej stvari jaz.

Kako torej pomnožiti število društvenih delavcev — predpostavljeno, da društvo že obstoja —? Zависи pač število članov v prvi vrsti od delavnosti odbora. V odbor se naj volijo vedno le fantje ali tudi možje, od katerih smemo upati, da bodo res z vso dušo posvečali svoje moči delu za dobrobit društva. Pri volitvi odbora ne smejo nikdar odločati faktorji, kakor so n. pr.: prijateljstva, bogastvo itd. Tu je treba gledati le na to, da bo izvoljen odbornik res na mestu, da bo zmožen vršiti naloge, dolžnosti, ki jih bo kot odbornik imel. Odbor mora torej sestojati iz najbolj idealnih, agilnih fantov.

Ako bo enkrat dober odbor, bo le-ta že poskrbel za pridobivanje novih članov. Toda kako, to je vprašanje, kaj ne? Dragi moj! Najtežje delo, mislim, je to-le: Odborniki in že včlanjeni, agilni fantje, pridete itak vedno z vsemi fanti skup. Tu govorite o tem in onem, največkrat pa o razmerah, težkočah v domači hiši. Te prilike naj vsak društven delavec uporabi v to, da vzbudi v fantih zanimanje za društvo! Ko težijo n. pr. o raznih težavah doma, pa jim naj razloži, da so le premnogokrat ljudje sami krivi tolikega trpljenja in sicer za to, ker nimajo potrebne strokovne izobrazbe. Nevednost je eden izmed glavnih vzrokov, da naš prosti človek toliko trpi. Zato se mora vsakdo izobraziti vsaj malo in to se more zgoditi pa le v naših katoliških prosvetnih društvih. Kaj in kako boš govoril? Posluži se mojih pisem. V njih boš našel dovolj snovi! Na isti način, kakor sem jaz Tebi dokazal potrebo društev, dokaži Ti to svojim kolegom.

Taki razgovori med fanti samimi na vasi ali kjerkoli bodo silno pripomogli. Naši fantje ste pač taki, da ne greste v družbo prej, dokler Vam človek prav podrobno ne razloži, čemu so pravzaprav društva itd. Zato ima v društvih največ uspeha tisti, ki zna z fanti živeti, tisti, ki zna biti »fant med fanti«, vesel, domač, bratski, prijazen, dober in ne vem kaj še vse. Voditelj društva, ki društvo vodi le iz svoje pisarne, pa ne gre med ljudi, ne živi z njimi, ne bo imel uspeha. Če bo pa kak »uspeh«, bo to le zunanost, formalizem, kar pa nikdar ne sme biti. Ta zunanost ni namen društva! Vodja društva, pojdi torej med fante (seveda ne samo vodje, vsak pravi delavni član društva mora delati tako!); dostikrat bodo ti pogovori veliko več vredni, ko pa prazni sestanki v dvorani; zunaj ste prosti, svobodni, govorite, kakor Vam pač beseda privre iz srca, prijateljski! V tako fantovsko družbo je treba par dobrih društvenih članov in prepričan sem, da bodo prav kmalu postali fantje člani društva.

Važno sredstvo za pridobivanje novih članov so razni nastopi kakor igre i. dr. Seve to ni veljavno za vse. Mnogi se naravnost branijo stopiti pred javnostjo na oder, vendar pa je zelo veliko fantov, ki jih pripeljejo v društvo baš na ta način, da jih prosiš, povabiš za sodelovanje pri igri. Vloga bo sprejel z veseljem, prihajal k vajam in tu se bo že vsaj malo razvnel! Sicer bi ga morda nikdar ne pripravil do tega, da vstopi v društvo! Poznam več takih stricev!

Veliko dobro pa je za društvo, ako vzbudi zanimanje, smisel za društva že v šolarjih. Otroci se tako vesele, ako smejo, morejo stopiti na oder in se postaviti v kakršnikoli točki; s kako igrice ali s kako pevsko točko itd. itd. Šolske otroke držimo, v njih vzbudimo veselje za društvo in ko izstopijo iz šole, družimo se z njimi kar naprej in ostali bodo v društvu! To ni, mislim, tako težko! Seveda, oviralnih faktorjev, ki so v raznih krajih različni, ne smemo pozabiti!

Toliko za tokrat — podrobno mogoče ob priliki! Glavno, mislim, je to, kar sem Ti povedal in pa žrtve! Joško! Nikdar se ne boj žrtve! Vedi, da brez njih ne gre! Marsikaj bo treba potrpeti, pa potrpi, ne boš se kesal nikdar! Z dušo in srcem na delo!

Te pozdravlja

Tvoj Tone.

Fant fantom! Nekaj o gnojenju sadnega drevja bi vam rad danes povedal. Po veliki večini smo imeli letos priliko

občudovati in ogledovati nad vse bogato obloženo sadno drevje, predvsem jablane. Nihče pa gotovo ni pri tem pomislil, koliko hrane, t. j. raznih hranilnih snovi je moralo drevo »izpumpati« in izčrpati iz zemlje, da mu je bilo mogoče, doprinesiti tako bogat zarod. Vsem je znano, da imej kdo še tako velik kup denarja, in bo istega nosil samo kupa, a ničesar pridajal, da bo ta kup v doglednem času skopnel, ali se vsaj ogromno zmanjšal. Ravno tako je pri sadnem drevju. Naj si bo zemlja še teko bogata na raznih redilnih snoveh, v nekaj letih pa bo drevo gotovo večino teh snovi odvzelo, jo bo izčrpalo. Zaloga teh snovi, katere so potrebne za življenje drevesa, se vedno manjša in končno bi bilo drevo obsojeno k smrti po stradanju. Da pa se temu odpomore, pa imamo prav dobro in učinkovito sredstvo, t. j. pravilno in zadostno gnojenje. Gnojenje je tako važen faktor v sadjarstvu, da si brez tega racionalnega sadjarstva sploh misliti ne smemo. Pri gnojenju pridejo v poštev naravna in umetna gnojila, t. j. hlevski gnoj (goveji, konjski, svinjski itd.) izmed umetnih pa predvsem ona gnojila, katera vsebujejo v sebi glavne snovi, potrebne za rast, to so: dušik, kalij, fosfor in apno vsebujoče moke in soli. Mi se bomo predvsem posluževali domačih gnojil, ker so mnogo cenejša, torej rentabilnejša. Koliko dam enega ali drugega gnojila na razpolago? Bolje pa je gnojiti več kot premalo. — Ravno pri gnojenju ljudje največ grešijo. Nekateri mislijo, da je najboljši način gnojenja ta, da se ob debela skoplje majhen jarek in nasuje notri gnoja. Ob takem »umnem« gnojenju se je nekoč izrazil neki sadjarski predavatelj tistemu, kateri je privezal svojemu sinu klobaso na hrbet in mu rekel: »No, poha, sedaj pa le jej!« Kakšna modrost! Ali bo pameten sadjar tudi delal tako? Nikakor ne! Poslužil se bo drugega načina. Gnojil bo pod kapom krone, pri velikem drevju tudi izven in v bolj slabi zemlji, ker v taki zemlji rastejo korenine daleč ven izpod krone. Gnoj lahko podkopljemo in to tako, da prekopljemo celi prostor pod krono, lahko pa tudi gnojimo v jarke. Okrog in okrog kupa krone, še rajši nekaj ven, izkopljemo jarek, približno kar enkrat sežemo z lopato. Potem mam notri gnoj in zopet zasujemo. Lahko pa tudi kar natrosimo gnoj vseprek in v tem slučaju pride še v dobro tudi pri travi, kar nam gotovo ne bo v škodo. Čas gnojenja je pa od jeseni do rane spomladi; edino z gnojnico lahko gnojimo v pozni spomladi ali rannem poletju. — Fant iz Kamnice pri Maribru.

Strah pred fantovskim značajem! Z žalostjo opazujem današnjo razuzdanost mlajših. Fant, še komaj izstopivši iz šole, že hoče veljati več kot star izkušen mož. Ta razuzdanost se posebno pojavlja ob nedeljah, ko pride takšna četa do cerkve. Seveda mora prej v gostilno. Kadar je v cerkvi pridiga, popiva; ko ljudje grede od božje službe, pridejo ti naprednjaki pijani iz gostilne. In kaj je vzrok? Ker so na križpotju življenja in ne vedo za pravo pot. Vabljenost sveta jih vleče za seboj na grešno pot, po kateri hodijo, ali so hodili njih očetje, bratje in morda celo sestre. Fant moj, ki nosiš ime slovenskega fanta! Tukaj nastane tisto glavno vprašanje: Si drugim v lep vzgled, ali mogoče v pohujšanje? Ali si v svojem odseku zvezda vodnica, ki vodi tovariše, posebno mlajše, ki še niso v naših društvih, v jasne višave; ali si nasprotno smrdljiva leščerba, ki je kriva, da zaide toliko mladine? Nihče menda ne ljubi tovaršije tako kot mladi fant. Konečno jo tudi najde: V zabavah, na plesu, v gostilni, tam se počuti srečnega. Če mu pa prigovarjam za naše društvo in naše vzore, se mu kar tresejo hlačice pred brezpomembnim, pomilovalnim našmeškom njegovih izprijenih tovarišev. Drugače se sicer nobenega, še tako krepkega »aufbiksa« ne ustraši, pri tem prigovarjanju pa se trese od strahu pred našim značajem. Fantje slovenski! Naša sveta dolžnost je, da jih mi s prijazno besedo in lepim zgledom pritegnemo v naše društvo. In lahko smo ponosni, da smo s tem storili Bogu dopadljivost. Po lastnih izkušnjah vem, da je mnogo tudi takšnih, ki bi radi bili v našem društvu. Toda ne upajo si, ali bolje rečeno: nočejo nagovoriti društvenega predsednika ali drugega člana, da ga sprejmejo v društvo. To delo se mu zdi preponiževalno. Mogoče je že odslužil vojaščino, pa bi bil tukaj zopet pod vodstvom in disciplino? Tega že ne! To ni za mene starega vojaka. Vsem tistim fantom, ki tako mislijo in so takšni strahopetci pred našim značajem, povem iz dna duše odkrito besedo: »Kot fant, tudi jaz

nisem poznal prej društva, kakor po odsluženem vojaškem roku. In danes teče že osmo leto, odkar so me nagovorili pošteni fantje v društvo. Ni še prišel trenutek, da bi lahko rekel: žal mi je! Fantje! Takšno in enako agitacijsko delo izvršujmo tudi mi. Pritegnimo vso našo mladino navzgor v višine, kakor poje S. Gregorčič v svoji pesmi ko pravi: »Navzgor oči, za žarkom solnca zlatim! — Tam vir je luči: solnca plamna sveča. — Navzgor srce, v višave rajsko svetle! — Tam sreča biva večno obstoječa! — Svoimir Slovenjgoriški.

Laporje. Že dolgo je tlela pri nas misel, da bi si v okvirju Prosvetnega društva ustanovili fantovski odsek. Marljivo smo zasledovali poročila v »Našem domu«. Kar težko nam je bilo pri srcu, ko smo videli, kako se gibljejo fantje drugod, pri nas pa smo stali tako dolgo ob strani. Pa smo se ojunali tudi mi. Dne 28. avgusta smo poživili naše prosvetno društvo in sklenili, da osnujemo tudi fantovski odsek. V nedeljo dne 25. septembra pa smo uresničili naše želje. Ustanovili smo si fantovski odsek. Za predsednika smo si izbrali Franceta Šprogarja, kateri se je največ trudil, da smo se fantje organizirali. Zaenkrat še nas ni veliko, pa to nič ne de, saj vemo, da iz malega raste veliko. Vse dobre fante cele laporske župnije vabimo v svoj krog. — ce.

Poljčane. Kar nepričakovano je prišlo med nas. Z nevzdržno silo je zajela misel fantovske organizacije naše vrle fante. Ob priliki Slomškove proslave dne 25. septembra je to stremljenje prišlo do izraza. Bil je to velik praznik za našo župnijo, zlasti fantje smo čutili pomembnost tega praznika. Na predvečer smo na bližnjem hribčku sestavili iz neštevilnih lučk številko 70, kar je značilo, da je ravno ta večer poteklo 70 let, odkar je umrl Slomšek. Tamburaški zbor je zaigral nekaj komadov, vmes pa se je glasila lepa slovenska pesem. Drugi dan je č. g. dr. Meško iz Maribora v pridigi pri pozni službi božji govoril o Slomšku, graditelju kraljestva božjega med Slovenci. Na zborovanju, ki se je vršilo pred cerkvijo, katerega se je udeležila ogromna množica ljudstva, sta govorila poleg dveh domačih fantov g. Franc Jerebič o Slomšku kot prosvetnem in narodnem delavcu ter g. Mirko Geratič o Slomšku kot vzoru slovenske mladine. Takoj po večernicah se je vršil ustanovni sestanek fantovskega odseka, v katerega je vstopilo lepo število fantov. Za zaključek so se vršile kolesarske dirke, katerih se je udeležilo 8 članov. Mnogo je zanimanja za prosvetno, pa tudi za športno delo med poljčansko mladino. Potruditi se hočemo, da bo naš fantovski odsek vedno zelena, cvetoča veja na deblu naše prosvetne organizacije. — č.

Črešnjevca pri Slov. Bistrici. Da tudi v Črešnjevcu nismo ravno najzadnji, kakor bi si to kdo utegnil misliti, je pokazala nedelja dne 2. oktobra, ko smo priredili Slomškovo proslavo in vprizorili igro »Pri kapelici«. Občinstvo je do zadnjega kotička napolnilo prestore v šoli ter pazno sledilo celotnemu sporedu. Uvodoma je pevski zbor zapel več lepih pesmi. Ugajala je zlasti Slomškova »Glejte, že solnce zahaja.« Tajnik mariborskega fantovskega okrožja Mirko Geratič je govoril o Slomšku ter nas navduševal, da naj tudi mi po Slomškovem vzgledu ljubimo krščansko prosveto, rodno grudo ter čuvamo in branimo sv. vero. Z igro »Pri kapelici« smo prav zadovoljni. Vsi igralci in igralke so se prav dobro odrezali. Posebno smo občudovali Jurčka, katerega je dobro pogodil Žitnik, Ivana pa Soršak. Prav dober je bil tudi Dolinšek v vlogi Reparja. Skratka, prosvetno društvo ima dobre igralske moči. Pa še nekaj moramo omeniti: V okvirju prosvetnega društva si bomo v najkrajšem času osnovali fantovski odsek. Upamo, da bomo potem prav uspešno tekmovali z drugimi odseki, ki so se v zadnjem času osnovali v naši bližini. — o.

Šentvidska fara, zgani se! Ko čitam poročila prosvetnih društev širom naše slovenske domovine, mi prihaja na misel vprašanje: Mar bi ne bilo mogoče tudi pri nas poglobiti in poživiti delovanje prosvetnega društva? Kolikor mi je znano, je tukajšnje prosvetno društvo mrtvo brez kake koristi šentvidski mladini. Edino »delo« prosvetnega društva je, da fantje in dekleta priredijo dvakrat ali trikrat na leto kakšno igro. Narodu je potreba izobrazbe, srčne in umske, in treba je, da se izločijo velike in pogubonone napake: pijančevanje, pretepi in vsa surovost, kar sem že razlagal v 9. številki »Našega doma« pod zaglavjem:

»Naša narodna sramota«; to bodi naloga prosvetnih društev. Pomena in potrebe prosvetnega društva, mislim, ni potreba utemeljevati. Vsak količkaj pameten in razsoden človek to lahko vidi. Sicer je vedno tudi dosti takšnih, ki pravijo: »Svoje dni nismo poznali časnikov, knjig in društev, pa smo živeli brez njih in bolje kot danes«; to je popolnoma neosnovana in napačna trditev. Kakšen revež je tisti, ki ničesar ne ve in ničesar ne zna. Res pomilovanja vreden je mlad človek, ko zapusti šolsko klop, pa pozabi na vse, tako da niti gladko čitati ne zna. Za drugo izobrazbo nima niti smisla, duševno obzorje se mu ne razširi, razum mu otopi in kot nekaj sramotnega se mu zdi, ako vidi tovariša s knjigo ali s časopisom v roki. In če pogledate okrog po mili naši domovini: v čem se »udejstvuje« tak mladenič, ki mu je srčna in umska izobrazba španska vas? Kakor se mlado drevesce nagne, tako bo raslo. Tako je s človekom. Česar se boš v mladosti naučil, to boš v starosti znal. Človek, vaje svoje poti od mladosti, tudi v starosti od nje ne odstopi. Ko šolska mladina zapušča šolsko klop, naj se nikar ne prekine učenje, ampak prosvetno društvo naj bo doraščajoči mladini nadaljevalna šola, kjer naj mlad človek dobi umsko in srčno izobrazbo. Izobrazbe je potreba našemu narodu, potreba je je tudi našemu kmetškemu človeku. Le kadar bo kmetški stan v splošnem bolj izobražen, bolj samozavesten in složen, le takrat mu bodo napočili boljši časi. Velika je naloga prosvetnih društev: vzgojiti iz današnje mladine izobražen, plemenit in značajan rod. Rod, ki bo ostal zvest Bogu in slovenstvu in ki bo mogel in umel z duhom časa korakati. Ako bi se del slovenske kmetške mladine bolj oprijel knjig in časopisov, bi dobil veselje do izobrazbe in smisel za kaj lepšega, kakor pa so pretepi, pijančevanje in podlo govorjenje. Koliko manj solz bi preločile slovenske matere, koliko jeze in sramote bi bilo staršem in drugim prihranjene. Stariši! Vaš ponos, vaša sreča, vaša srčna radost vam bodo otroci, ako boste videli, da so pridni, značajni, da težijo po izobrazbi. In da bodo taki, naj bo skrb vseh, da se prosvetno društvo poživiti in pobriga za mladino. Dovolj je v naši fari mladih ljudi, ki so dostopni za izobrazbo; treba je le organizacije. Treba je poživiti prosvetno društvo in ustanoviti fantovski odsek. Narod je potreben izobrazbe bolj kot zabave. In zato vsi, ki vam je napredek in procvit kmetškega stanu pri srcu, storite svojo dolžnost: da se šentvidska fara dvigne na ono stopnjo, na kateri bi se že lahko nahajala. Naj bo prosvetno društvo za cerkvijo in šolo najvažnejša ustanova, prosvetni dom pa torišče in zbirališče šentvidske ukaželjne in idealne mladine. — Ivan Krajnc iz Št. Vida pri Planini. — (Opomba uredništva: Zberite ljudi skupaj, poživite prosvetno delo, osnujte fantovski odsek; če se drugi ne vzdramijo, pa kar rokave zavihajte in na delo. Storili boste s tem veliko za našo mladino.)

Katoliška prosveta

Društveno življenje v naši fari. Dasi je naša fara — Št. Andraž pri Velenju — majhna, vendar kar se tiče društvenega življenja, nismo pri zadnjih. Ker bo gotovo tudi širša javnost zanimalo, kako delujemo in kakšna je zgodovina našega društvenega gibanja, podajam naslednje vrstice. Med najstarejše prosvetne organizacije naše fare spada Prosvetno društvo. Ustanovil ga je leta 1909 tedanji župnik vlč. g. Ivan Jodl, sedaj župnik na Polzeli, pod imenom »Slovensko katoliško izobraževalno društvo«. Društvena pravila so bila predložena tedanjemu deželnemu namestništvu v Gradcu v odobrenje dne 13. oktobra l. 1909, ki jih je z odlokom z dne 28. oktobra istega leta tudi potrdilo. Čim so bila pravila potrjena ter obstoj društva dovoljen, je začelo isto takoj z živahnim delovanjem. Uprizorilo je mnogo iger, izmed katerih prva je bila »Prvi april«. Nadalje je priredilo nebroj predavanj prosvetnega in gospodarskega značaja ter ustanovilo lastno knjižnico, ki je bila nastanjena v pritlični sobi župnišča. Za nakup knjig so se porabili dohodki od raznih prireditev; mnogo pa so

prispevali tudi odborniki in člani. Število članov se je z vsakim letom večalo, tako da že ni bilo družine, od katere bi vsaj eden član ne bil ud prosvetnega društva. Prišla pa je svetovna vojna, ki je, kakor povsod, škodovala našemu društvu ter za čela štiri leta zavrla njegov napredek in razvoj. Najboljši voditelji ter mnogo članov je moralo zapustiti živahno pričeto delo in hiteti pod orožje. Ko se je vojna končala in so zopet nastopili mirnejši časi, se je življenje v društvu vnovič razgibalo. Mnogi vrnivši se člani so krepko prijeli za delo. Znova so se vrstile gledališke predstave ter razna predavanja; število članstva pa je kmalu naraslo do predvojne višine. V tem času si je društvo nabavilo tudi nov oder. — Ker so se društvena pravila izkazala za pomanjkljiva, se je na izrednem občnem zboru sredi leta 1926 sklenilo, da se nekoliko spremenijo. Nova pravila so bila predložena bivšemu velikemu županstvu v Mariboru v odobrenje, ki jih je z odlokom z dne 18. septembra 1926 potrdilo. Od tega dneva se društvo imenuje: Katoliško prosvetno društvo. — V tem času so se začeli povsod staviti društveni domovi. In tako se je želja, imeti svoj skupni dom, kamor bi se shajali ob raznih prilikah, pojavila tudi pri nas. Društvu je takrat načeloval neumorni prosvetni delavec g. Štefan Zajc. Ta se je z vso vnemo lotil dela in s pomočjo članov in drugih faranov dosegel, da je bila ta prekoristna stavba v razmeroma kratkem času pod streho. Ni sicer razkošen naš Društveni dom, toda za naše razmere kar dober. Preje so se morale predstave vršiti vedno pod kakšnim kozolcem, kar pa je bilo zelo nerodno zaradi postavljanja odra. — Na polju strokovne izobrazbe pa deluje Sadjarska in vrtnarska podružnica. V sedmih letih svojega obstoja je mnogo storiła za povzdigo tukajšnjega sadjarstva. Na njeno pobudo se je posadilo na tisoče dreves, s kojimi je zalagala člane iz lastnih drevesnic. Priredila je mnogo predavanj iz sadjarstva, na katerih so govorili najodličnejši sadjarski strokovnjaki. — Takšno je prosvetno gibanje v naši fari. Ne moremo se sicer ponašati s številom organizacij, lahko pa se ponašamo z delom istih, ki obstojajo. — Franjo Tajnšek, Sv. Andraž pri Velenju.

Za našalo in za res

Konjliček.

(France, Središče.)

nej		ic
zen	jo	ša
ko	moč	bo
lju		smrt

Vabilo!

(Nace Č—h.)

Oglej si 1. j(u)l
čarobno burko
Kako hasne hren
Vstopnina (bo)
za šepetalca!
O. Z. Nos.

Števinica.

(Lovre.)

- 5, 1, 11, 2 — 5, 11, 3, 6, 7, — 10, 3, 11, 6, 4 —
- 15, 6, 7 — 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 1, 8 —
- 1, 5, 7, 17, 7 — 1, 13, 11, 9, 7, 1, 8 — 1 —
- 14, 15, 16, 5, 15, 16.

Ključ: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 1, 8 = zasebna zadeva,
7, 9, 10, 11, 12, 4, 13, 7 = del svete maše,
14, 15, 16 = slaščica.

Zlogovnica.

(R . . . i.)

ba, bla, bolj, bri, da, di, dne, do, ga, ga, gla, go, go, in, ja, ka, ke, ki, ko, ko, ko, li, li, lin, met, na, o, pa, pe, pol, pre,

pri, re, re, re, ro, ro, sa, so, še, še, čec, ta, te, tu, tev, to, tri, tu, va, ve, vec, vik, za, zi, zla.

Iz zgornjih zlogov poišči besede sledečih pomenov:
1. ovira, 2. rezilo, 3. poljsko orodje, 4. stolpno okno, 5. malopridnež, 6. travnik, 7. spletkar (tujka), 8. cerkveni govor, 9. dnevni čas, 10. narodni voditelj, 11. vode, 12. del hiše, 13. ruski socialist, 14. dolenski izdelek, 15. megle, 16. domača žival, 17. športna igra, 18. mesto v Bosni, 19. domača ptica, 20. jeza, 21. žensko ime.

Debelo tiskani zlogi najdenih besed dajo Slomškov rek.

Črkovnica.

(Julij.)

t p o ž j s a t a m c o z d
i i t l m l e z i r m n s ž
r s a e e v i b o e l a e.

Pravilno odbiraj, dobiš pregovor.

Besedna uganka.

(Julij.)

Štajerska, škorpion, propaganda, škodljivost, sodba, potomec, domovina, sadjarstvo, kristjan, ideal.

Vzami iz gornjih besed po eno črko. Sestavljene ti dajo pregovor.

Rešitev ugank v oktoberski številki:

1. Spremljevalci: Metka — Jožef.
2. Šifrirana brzojavka: Agitirajte za »Naš dom« in »Slovenskega gospodarja«!
3. Urejevalnica: Kar te peče ne gasi!
4. Početnici: Društveni tajnik. — Pekovski pomočnik.
5. Mreža: Domovina, vedno mislim nate in na nesvobodene brate.
6. Skrit pregovor: Mir je boljši, kakor 10 zmag.

Prav so rešili: Joško Novak, Banovci, p. Križevci pri Ljutomeru; Matéto, Kapela, p. Slatina Radenci; Joško Makoter, Cezanjevec, p. Ljutomer; Franjo Jug, Studenci pri Mariboru; France Črnc, dijak, Maribor; Ela Cencelj, Tremerje, p. Celje; Julij Tittl, Sv. Venčesl, p. Slov. Bistrica; Štefan Dominko, orglarska šola, Celje; »Ugankarski klub« pri Sv. Antonu: Nace Čeh, V. Mohorič, Joža Horvat, Joža Paluc, Franjo Soko; Lovre, Šmiklavž; Joško Zupanc, Griže pri Celju; Martin Obrar, p. Ormož.

Izrečana sta bila: Ela Cencelj, Tremerje, p. Celje, in France Črnc, dijak, Maribor.

Mojim ugankarjem: Nace Č., Joško iz Banovc in Svoimir: Hvala za pozdrave, ki ste mi jih poslali iz »Vržejskega žeganja«. Sodeč po dopisnici in po »žmahnih« pozdravih je moralo biti v Veržeju zelo lušno. Pač škoda, da še mene niste povabili zraven. Najbrž ste me imeli zelo v »žehtu«, ker se mi je cel dan kolcalo. Ker sem bil deležen tolikih »žmahnih« dobrot, sem Vas vse prav krepko, z vsem svojim mogočnim vplivom podprl pri g. Žrebu. — M. O., Ormož in Matéto: Prav hudo sta me zdelala. Priznam svojo krivdo, premalo sem bil pazljiv, da je tako velik »kozel« zašel v ugankarski kotiček. Zlasti Tvoj nasvet, dragi Matéto, sem si močno vzel k srcu. Zaklenil se sem v svoj kotiček in točil grenke solze, bridkejšje kot pelin in debelejše kot kurja jajca, po svoji sivi bradi. No, nazadnje, ko sem prišel zopet k sapi, sem se pomiril in rekel sam pri sebi: »Prav sta imela, še več takih opozoril.« Če je mogoče kaka uganka trd oreh, zato še ni treba vreči puške v koruzo. Če se enemu ne posreči, pa se združite v ugankarski klub. Več glav več ve. Kar se enemu ne posreči, bo se morda drugemu. Zlasti sedaj, ko se začno daljši večeri, bo skupno reševanje ugank prijetna zabava. Ali mar ne? — Joško iz Cezanjevec: Knjigo »Planinski kralj« upam, da si že dobil. Kaj pa fantje v okolici Ljutomera? Zdrami jih, da se bo tudi tam pričelo med fanti novo življenje, v fantovskem odseku! — Vsem ugankarjem prisrčne pozdrave! Vsi dosedanji ugankarji in še veliko novih, na svidenje prihodnjič!